

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-79>

УДК 336.1

МОНІТОРИНГ ДОТАЦІЙНОСТІ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

MONITORING THE LEVEL OF DOTATIONS OF BUDGETS OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Ткачик Федір Петровичкандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4783-6919>**Tkachyk Fedir**

West Ukrainian National University

У статті досліджено загальні аспекти формування фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Визначено сучасні тенденції міжбюджетних відносин в Україні. Акцентовано увагу на сутності та ролі базової дотації, а також реверсної дотації у економічному розвитку громади. Проаналізовано динаміку обсягів показників базової дотації та реверсної дотації, на підставі чого розраховано їх коефіцієнти росту. Здійснено розрахунки показників місцевих бюджетів наявних об'єднаних територіальних громад за результатами їх виконання у 2020 році в контексті моніторингу рівня дотаційності бюджетів. В результаті чого встановлено, що найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади-міста обласного значення (група 5), в цілому питома вага дотаційних бюджетів склала майже 70%. Сформовано напрями підвищення фіскальної спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні задля оптимізації дотаційної політики у перспективі.

Ключові слова: бюджетна політика, податкова система, базова дотація, реверсна дотація, фіскальний федералізм, фінансова спроможність громади.

В статье исследованы общие аспекты формирования финансовой состоятельности объединенных территориальных общин. Определены современные тенденции межбюджетных отношений в Украине. Акцентируется внимание на сущности и роли базовой дотации, а также реверсной дотации в экономическом развитии общества. Проанализирована динамика объемов показателей базовой дотации и реверсной дотации, на основании чего рассчитано их коэффициенты роста. Осуществлены расчеты показателей местных бюджетов объединенных территориальных общин по результатам их выполнения в 2020 году в контексте мониторинга уровня дотационности. В результате чего установлено, что наименее зависимыми от дотационных ресурсов из государственного бюджета являются общины-города областного значения (группа 5), в целом удельный вес дотационных бюджетов составил почти 70%. Сформированы направления повышения фискальной способности объединенных территориальных общин в Украине для оптимизации дотационной политики в перспективе.

Ключевые слова: бюджетная политика, налоговая система, базовая дотация, реверсная дотация, фискальный федерализм, финансовая состоятельность общества.

The article examines the general aspects of the formation of the financial capacity of the united territorial communities. The indicator of financial capacity of a territorial community consists of budget and tax capacity, financial capacity of households, financial capacity of economic entities and depends on income accumulated in the community budget to ensure a decent standard of living and the ability to solve their problems. Emphasis is placed on the essence and role of the basic dotation, as well as the reverse dotation in the economic development of the community. The dynamics of the volumes of budget indicators of the basic dotation and the reverse dotation are analyzed, on the basis of which their growth coefficients are calculated. It is established that the stable dependence of regional development on the instruments of subsidized financial policy will produce low rates of autonomy of the fiscal capacity of the united territorial communities. The budget indicators of the united territorial communities were calculated based on the results of their implementation in 2020 in the context of monitoring the level of dotation. It was found that the least dependent on dotation resources from the state budget are communities-cities of regional importance (group 5), in general, the share of dotation budgets was 70%. Directions for increasing the fiscal capacity of the united territorial communities in Ukraine have been formed in order to optimize the dotation's policy in the future. An effective mechanism for overcoming the crisis of the institution of national self-government is the introduction of a combined model of fiscal federalism, which will create legal, organizational and economic mechanisms to achieve

financial independence of the budgets of the united territorial communities in the tactical and strategic perspective. The financial policy of the state and united territorial communities should be in a symbiosis of the stimulating influence of the latter on self-development with the gradual implementation of effective foreign practice of reducing the level of subsidies to local budgets.

Keywords: budget policy, tax system, basic dotation, reverse dotation, fiscal federalism, financial ability of the community.

Постановка проблеми. За період незалежності України проблематика фінансово-економічної спроможності територіальних громад, переважно сільських, загострилася. Такий тренд обумовлюється тим, що значна частина місцевих фінансів виступає однією з найбільш складних проблем їх розвитку. Нинішні реалії соціально-економічного розвитку території базуються на рівні достатності фінансових ресурсів для об'єктивного вирішення низки питань місцевого значення. Загальновідомо, що основою фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць та держави виступають податкові платежі. Однак, існують випадки, коли податкова політика не повною мірою виконує фінансову функцію окремих муніципальних утворень, в такому разі застосовуються механізми фінансового вирівнювання, зокрема через систему дотацій. Державні дотації та субвенції на розвиток громади забезпечують місцеве самоврядування додатковими можливостями для надання якісних послуг. Проте інтенсифікація дотаційної політики спроможна дестимулювати власний розвиток об'єднаної територіальної громади у фокусі акумуляції фінансових ресурсів задля соціально-економічного зростання. Тому актуальним виступає дослідження рівня дотаційності бюджетів об'єднаних територіальних громад в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки в галузі аналізу та оцінки ефективності фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад (ОТГ), ідентифікації векторів дотаційності місцевих бюджетів актуалізувалися останнім часом. Зокрема, вагомий внесок у вирішення зазначеної проблематики зробили низка вчених та фахівців-практиків, а саме: І. Баб'юк [1], В. Довженко [2], М. Лучко [9], О. Омельчук [8], Т. Сахно [3], Л. Симоненко [2], Н. Стричай [2], О. Чепель [1] та інші. Поряд з цим, дослідження опирається на нормативно-правові акти та аналітичні матеріали, що визначають інструменти та механізми здійснення фінансової підтримки об'єднаних територіальних громад [4; 5; 6; 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання фінансо-

вого забезпечення розвитку ОТГ потребують постійного моніторингу в умовах пандемічних процесів, політичних флуктуацій, загрози військових конфліктів, нестабільної макроекономічної ситуації, мінливості бюджетно-податкового законодавства. Сучасна парадигма ефективного розвитку територіальних громад потребує імплементації оптимальних підходів в контексті використання базових та реверсних дотацій бюджетного збалансування. Сьогодні існує потреба в посиленні фінансової автономності органів місцевого самоврядування вже у короткостроковій перспективі.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні та удосконаленні методичних аспектів горизонтального вирівнювання фінансової спроможності місцевих бюджетів на базі використання дотаційних інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження фінансової спроможності територіальних громад за рахунок власної податкової політики чи державних бюджетних асигнувань є гарантією реалізації місії та перспективних завдань розвитку органів місцевого самоврядування. Основними пріоритетами в цьому ракурсі виступають наступні: забезпечення повноцінного розвитку територіальної громади; задоволення її потреб у необхідних благах; надання високоякісних та доступних публічних послуг населенню; узгодження інтересів держави і територіальних громад; освоєння інновацій; реалізація інвестиційних та екологічних проектів тощо.

У широкому розумінні показник фінансової спроможності територіальної громади складається з бюджетно-податкової спроможності, фінансової спроможності домогосподарств, фінансової спроможності суб'єктів господарювання та залежить від доходів, які акумулюються в бюджеті громади для забезпечення належного рівня життя мешканців та здатності вирішувати свої проблеми [1].

Згідно з внесеними змінами до Бюджетного кодексу України, які сконцентровані на реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади, бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів, зміцнення матеріаль-

ної й фінансової основи місцевого самоврядування, а також стимулювання громад до об'єднання та укрупнення, також оновлено механізм бюджетного регулювання та вирівнювання, а саме перехід від триступеневої до двоступеневої бюджетної моделі. Відтак, починаючи з 2015 року закріплено прямі міжбюджетні відносини виключно на двох рівнях:

- 1) обласний бюджет;
- 2) бюджет міст обласного значення, ОТГ і районів [2, с. 106].

Варто акцентувати увагу на тому, що економічна основа діяльності ОТГ складається з наступних компонентів:

- місцевого бюджету, який являє собою фонд фінансових ресурсів та є інструментом забезпечення завдань і функцій органів місцевого рівня (самоврядування). Доходи місцевих бюджетів формуються з податкових і неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом;

- трансфертів з державного бюджету у вигляді коштів, які збалансовують та вирівнюють фінансову спроможність місцевих бюджетів (субвенції та дотації з державного бюджету, в т.ч. базова чи реверсна дотація);

- коштів Державного фонду регіонального розвитку через механізми фінансової підтримки (субвенції на виконання програм і проєктів у сфері місцевого самоврядування);

- коштів Європейського Союзу, які реалізуються згідно з Програмою підтримки секторальної політики в Україні [3, с. 137].

В оновленому Бюджетному кодексі України [4] введено в дію такі категорії як базова дотація (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам), реверсна дотація (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів). Водночас, систему балансування замінено системою бюджетного вирівнювання, яка тлумачиться як горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. Механізм вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень нижче 0,9 (середнього показника по Україні) отримують базову дотацію (80% суми, необхідної для досягнення показника 0,9), для підвищення рівня їх фінансового забезпечення. Для місцевих бюджетів з рівнем надходжень 0,9 – 1,1 вирівнювання не здійснюється. Реверсна дотація до державного бюджету в обсязі 50% передбачена при перевищенні індексу податкоспроможності 1,1 до середнього по Україні. Інші платежі залишаються в розпорядженні місцевих бюджетів та не підлягають вирівнюванню.

Означений підхід покликаний стимулювати органи місцевого самоврядування диверсифікувати базу оподаткування та залучати додаткові фінансові ресурси, що сприятиме збільшенню доходів загального фонду бюджетів ОТГ.

Проведення горизонтального вирівнювання податкоспроможності та розрахунку обсягів дотацій здійснюють за такими параметрами: кількість населення; надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період; індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

Аналіз основних показників дохідної частини бюджетної системи продемонстрував приріст величини базової дотації у 2016–2021 роках з 4744,2 млн. грн. до 15702,9 млн. грн., або у 3,3 рази, середній показник приросту базової дотації становить 1,27 щорічно, реверсної дотації – 1,28 (див. рис. 1).

В проєкті Державного бюджету на 2021 рік заплановано, що обсяг як базової, так і реверсної дотацій зросте на 18% порівняно з 2020 роком (див. рис. 2). Це відбудеться на фоні позитивної тенденції до збільшення кількості податкоспроможних місцевих бюджетів. Зокрема, кількість бюджетів, в яких вилучатимуть кошти у вигляді реверсної дотації, зросте на 6%, а бюджетів, вирівнювання яких не здійснюватимуть, – на 14%. При цьому відбудеться зростання показників для обчислення дотацій на 2021 рік, порівняно з 2020 роком. Коефіцієнти росту базової дотації та реверсної дотації у звітному періоді характеризуються ідентичним трендом, така ситуація, ймовірно, зберігатиметься у 2022-2023 рр., що засвідчила процедура прогнозування за допомогою функції MS Excel «Лист прогнозу». Стабільна залежність регіонального розвитку від інструментів дотаційної фінансової політики продукуватиме низькі темпи автономізації фіскальної спроможності ОТГ.

В результаті аналізу фінансових показників в розрізі 872 ОТГ (які у 2020 році мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом), які згруповано за критерієм чисельності населення, в окрему групу виділено міста обласного значення, у яких відбулася процедура об'єднання чи приєднання згідно із законодавством:

- група 1 – ОТГ з чисельністю населення понад 15 тис. жителів;
- група 2 – ОТГ з чисельністю населення від 10 до 15 тис. жителів;
- група 3 – ОТГ з чисельністю населення від 5 до 10 тис. жителів;
- група 4 – ОТГ з чисельністю населення менше 5 тис. жителів;
- група 5 – ОТГ-міста обласного значення.

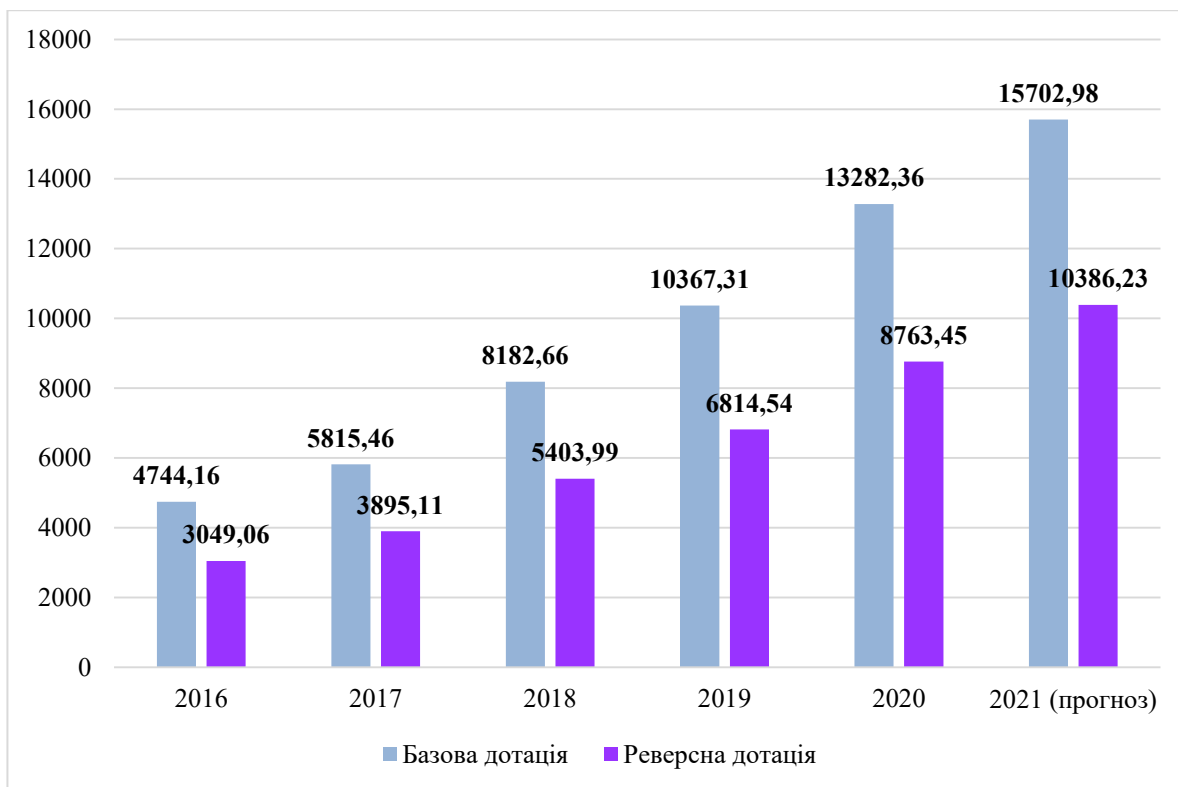
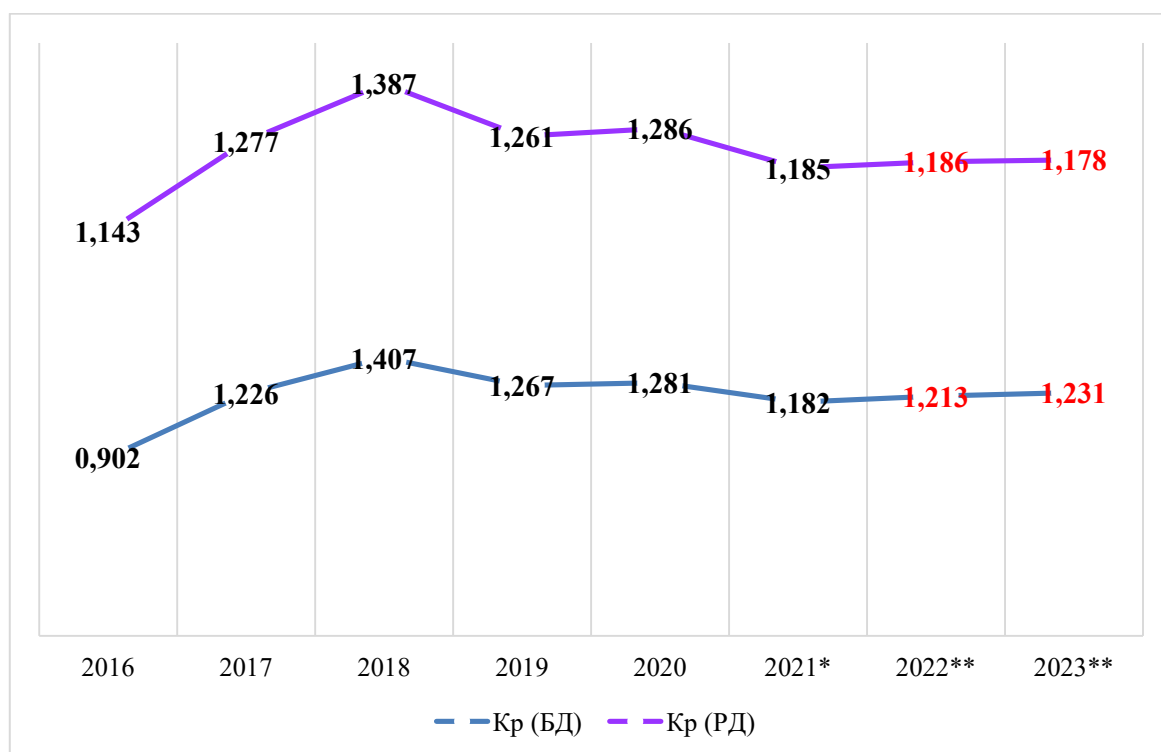

Рис. 1. Динаміка обсягів бюджетних маневрів базової та реверсної дотацій, млн грн
Джерело: складено на основі [5; 6]

* – прогнозні дані згідно з Законом України № 1082-ІХ [6]

** – прогнозування за допомогою функції MS Excel «Лист прогнозу»

Рис. 2. Моніторинг та прогнозування коефіцієнту росту базової та реверсної дотацій у 2017–2023 рр.

Джерело: складено на основі [5; 6]

Виходячи з наведеної інформації та згідно з даними порталу «Децентралізація» [7] було здійснено розрахунки показників місцевих бюджетів по 872 ОТГ за результатами їх виконання у 2020 році по ОТГ в контексті моніторингу рівня дотаційності бюджетів. Механізм розрахунку полягає в ідентифікації співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету ОТГ з урахуванням базової чи реверсної дотацій, але без урахування субвенцій із державного бюджету.

Дотаційність бюджетів розраховано наступним чином:

– для ОТГ, які отримують базову дотацію, – як співвідношення базової дотації до суми доходів загального фонду з урахуванням базової дотації;

– для ОТГ, які перераховують реверсну дотацію, – як співвідношення реверсної дотації до суми доходів загального фонду [8, с. 110].

Найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади-міста обласного значення з групи 5, у яких із 43 ОТГ найвищий рівень дотаційності у 2020 році становив лише 22,0% (Ізюмська ОТГ Харківської області), перерахунок реверсної дотації мав найбільше значення -14,0% (Вараська ОТГ Рівненської області).

Також зазначимо, що у групі 1 найвищий рівень питомої ваги базової дотації у доходах становив 54,0% (Печеніжинська ОТГ Івано-Франківської області), найсуттєвіше значення питомої ваги реверсної дотації у доходах досягло позначки -19,9% (Слобожанська ОТГ Дніпропетровської області).

Серед ОТГ групи 2 – по 7 громадах показник дотаційності перевищує 50,0%, найвище значення становить 61,5% (Рожнівська ОТГ Івано-Франківської області), найбільше зна-

чення реверсної дотації спостерігалось на рівні -22,9% (Богданівська ОТГ Дніпропетровської області).

У групі 3 по 13 громадах показник дотаційності перевищує 50,0%, найвище значення становить 64,0% (Космацька ОТГ Івано-Франківської області), питома вага реверсної дотації у доходах становила найбільше значення в розмірі -38,0% (Боратинська ОТГ Волинської області).

У групі 4 найвищий рівень питомої ваги базової дотації у доходах становив 60,6% (Велимченська ОТГ Волинської області), найбільше значення питомої ваги реверсної дотації у доходах становило -37,5% (Мар'янівська ОТГ Кіровоградської області).

Моніторинг дотаційності бюджетів ОТГ у розрізі п'яти груп можна спостерігати в табл. 1. Він свідчить про помірну кількість громад, які вважаються бездотаційними на кінець 2020 року, всього 135 громад з 872 або 15,5%, тобто існує потреба в нарощуванні фіскального потенціалу інших громад, зокрема тих, які отримують базову дотацію. Кількість таких громад на кінець 2020 року становила 608 або майже 70%, також констатуємо той факт, що низькою є динаміка реверсних дотацій, які були мобілізовані з 129 громад або 14,5% від загальної кількості.

Виявлена різновекторність функціонування ОТГ в Україні пов'язана з низкою чинників, зокрема соціально-політичного, кадрового, ресурсного, фінансового, податкового, інфраструктурного, логістичного, екологічного, інвестиційно-інноваційного та іншого характеру. Проводячи моніторинг фінансового потенціалу громад та аналіз рівня дотаційності їх бюджетів необхідно обов'язково враховувати податкоспроможність територіальної одиниці, наявні земельні ресурси, ефективність бізнес

Таблиця 1

Показники дотаційності об'єднаних територіальних громад у розрізі груп за наслідками 2020 року

Група	Кількість громад у групі	Реверсна дотація		Базова дотація		Бездотаційні громади	
		Кількість громад	Середнє значення, %	Кількість громад	Середнє значення, %	Кількість громад	Питома вага у групі
1 група	110	16	-6,3%	82	13,5%	12	10,9%
2 група	134	24	-8,6%	89	21,8%	21	15,7%
3 група	277	37	-12,3%	204	21,6%	36	12,9%
4 група	308	38	-9,9%	218	18,6%	52	16,9%
5 група	43	14	-7,0%	15	7,3%	14	32,6%

Джерело: складено на основі [5; 7]

клімату, стан комунального майна, демографічну та екологічну ситуацію, економічну конкурентоспроможність тощо.

Варто у фінансово спроможних громадах приділити увагу та виділити фінансові ресурси на системні дослідження можливостей застосування методик фінансового аналізу ефективності управління коштами місцевих громад. Це дозволить сформулювати методичний інструментарій, апробація та практичне використання якого дасть позитивний ефект у наповненні місцевих бюджетів [9, с. 128].

Поряд з цим, слід зазначити, що найбільш швидким та ефективним механізмом подолання кризи функціонування інституту вітчизняного самоврядування є запровадження комбінованої моделі фіскального федералізму, що дасть змогу створити правові, організаційні і економічні механізми для досягнення фінансової незалежності бюджетів об'єднаних територіальних громад, яка необхідна для ефективного виконання повноважень місцевого самоврядування та забезпечення населення якісними, своєчасними і доступними публічними послугами [10, с. 205].

Вважаємо, що фінансова політика держави та об'єднаних територіальних громад повинна перебувати у симбіозі стимулюючого впливу останніх до саморозвитку. Така практика притаманна більшості розвинених країн світу як федеративної так і унітарної форми державного устрою. Фіскальний федералізм разом з децентралізмом у політиці зарубіжних країн через призму податкового та грантового інструментарію спонукає муніципалітети до покращення інвестиційного клімату задля ефективного їх розвитку.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало змогу з'ясувати, що великі (укрупнені) об'єднані територіальні громади мають вигідніші перспективи фінансово-економічного розвитку; менші громади сьогодні, на жаль, не можуть ефективно функціонувати без дотацій. Такий аспект потребує для новоутворених та фінансово не спроможних громад пошуку джерел посилення рівня фіскальної спроможності. Позитивним чинником

в цьому ракурсі виступає нарощування можливостей більш вигідного розвитку малого та середнього бізнесу через наявність кваліфікованих трудових ресурсів та об'ємний ринок збуту товарів і послуг на місцевому рівні. Муніципалітети федеративних держав (штати США, кантони Швейцарії, землі Німеччини тощо) за допомогою інструментів податкової політики формують сприятливий інвестиційний клімат в регіоні, одночасно, вони мають більше фіскальної автономії та здатні нарощувати фінансовий потенціал території самостійно. Здебільшого, мінімізація потреби у трансфертних механізмах національного уряду для територіальних громад трансформована через інструменти оподаткування в частині податку на доходи, податку на майно, акцизів, податку на електронну комерцію.

Нині в Україні на законодавчому рівні ініційовано перші кроки щодо збільшення частки зарахування ПДФО до місцевих бюджетів з 60% до 65%. Такий крок є адекватний європейській практиці та спроможний пожвавити фінансовий розвиток ОТГ, а також дозволити частково компенсувати видатки перекладені державою на органи місцевого самоврядування. В умовах пандемії коронавірусної хвороби низка регіонів України зіштовхнулася з проблемою повноцінного фінансування закладів охорони здоров'я, тому диверсифікація податкового потенціалу громад на базі ПДФО позитивно вплине на функціонування медичних закладів, а також на розвиток освіти, інфраструктури, благоустроїв, соціальний розвиток громади тощо.

Підбиваючи підсумок зазначимо, що держава повинна постійно та повноцінно здійснювати моніторинг фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, однак у перспективному практицизмі для України доцільним є поетапна максимізація фіскальної самостійності громад, з одночасним обґрунтованим зменшенням кількості дотаційних бюджетів. Важливо не заступити за той поріг, коли реверсна дотація виконуватиме анти стимулюючу функцію, а базова дотація стане ключовою у функціонуванні громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баб'юк І., Чепель О. Основні аспекти формування спроможних територіальних громад. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. URL: [http://buk\\$visnyk.cv.ua/misceve\\$samovryaduvannya/463/](http://buk$visnyk.cv.ua/misceve$samovryaduvannya/463/)
2. Стричай Н.М., Симоненко Л.І., Довженко В.А. Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 104–109.

3. Сахно Т.А. Економічне забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 135–142.
4. Бюджетний кодекс України : від 8 липня 2010 року № 2456-VI. *Верховна Рада України*. URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456\\$17](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456$17)
5. Річна звітність про виконання дохідної частини Зведеного бюджету України за 2016–2020 рр. *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 15 грудня 2020 року № 1082-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#n154>
7. Оцінка фінансових показників бюджетів 872 ОТГ: рейтинг за 9 місяців 2020 року. *Портал «Децентралізація»*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12952>
8. Омельчук О.І. Методологічні аспекти оцінювання фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4(27). С. 107–113.
9. Лучко М.Р. Децентралізація: окремі питання методики аналізу ефективності управління коштами місцевих бюджетів. *Галицький економічний вісник*. 2018. № 2. С. 121–128.
10. Ткачик Ф.П. Науково-концептуальні положення розвитку фіскального федералізму в Україні. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. Вип. 3(74). С. 200–206.

REFERENCES:

1. Babiuk I., Chepel O. (2019) Osnovni aspekty formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad [The main aspects of the formation of affluent territorial communities]. *Bukovynskyi visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriaduvannia*. URL: [http://buk\\$visnyk.cv.ua/misceve\\$samovryaduvannya/463/](http://buk$visnyk.cv.ua/misceve$samovryaduvannya/463/)
2. Strychai N.M., Symonenko L.I., Dovzhenko V.A. (2020) Finansova spromozhnist biudzhetiv obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh realizatsii administratyvno-terytorialnoi reformy [Financial capacity of the budgets of the united territorial communities in the conditions of implementation of the administrative-territorial reform]. *Ekonomika ta derzhava*, no 2, pp. 104–109.
3. Sakhno T.A. (2020) Ekonomichne zabezpechennia diialnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Economic support for the activities of united territorial communities]. *Biznes Inform*, no 1, pp. 135–142.
4. Budget Code of Ukraine: Code of Ukraine No 2456-VI (2010, July, 8). *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456\\$17](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456$17)
5. Richna zvitnist pro vykonannia dokhidnoi chastyny Zvedenoho biudzhetu Ukrainy za 2016–2020 rr [Annual reporting on the implementation of the revenue part of the Consolidated Budget of Ukraine for 2016–2020]. *Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2020) Law of Ukraine On the State Budget of Ukraine for 2021 No 1082-IX (2020, December, 15). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#n154>
7. Otsinka finansovykh pokaznykiv biudzhetiv 872 OTH: reitynh za 9 misiatsiv 2020 roku [Estimation of financial indicators of budgets 872 OTH: rating for 9 months of 2020]. *Portal «Detsentralizatsiia»*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12952>
8. Omelchuk O.I. (2020) Metodolohichni aspekty otsiniuvannia finansovoi spromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini [Methodological aspects of assessing the financial capacity of united territorial communities in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, no 4(27), pp. 107–113.
9. Luchko M.R. (2018) Detsentralizatsiia: okremi pytannia metodyky analizu efektyvnosti upravlinnia koshtamy mistsevyykh biudzhetiv [Decentralization: some issues of the methodology of analysis of the effectiveness of local budget management]. *Halyskyi ekonomichniy visnyk*, no 2, pp. 121–128.
10. Tkachyk F.P. (2020) Naukovo-kontseptualni polozhennia rozvytku fiskalnoho federalizmu v Ukraini [Scientific and conceptual provisions for the development of fiscal federalism in Ukraine]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, no. 3(74), pp. 200–206.